

۱ اپریل

۱۳۴۱

تورک تاریخ انجمنی

اون ہشجی سنہ
نومرو ۱۱ (۸۸)

مجموعی

کارکیائیہ دن خان احمدک استانبولہ التجاسی

حقنہ بروثیقہ

ممالک اجنبیہ حکمدارلری افراد خاندانندن تورکیہ یہ التجا ایدنلر بولوندیغی معلومدر . سلانیکلی مصطفی افندی تازیخندہ (مطبوع ، ص ۳۴۶) کندی زمانہ قدرکنلردن شونلری تعداد ایدیور: هندستان پادشاهلرندن ہاپون میرزانک قرداشی کامران میرزا وعسکری میرزا وبدخشان حاکمی آق سلطان وکیلان حاکمی مظفر سلطان وشروان شاہ والقاص میرزا وغیرمسلملردن اردل بانی اولوب مجارستان قرالغنه تعین اولونان یانوش الخ . سلانیکلینک وردیکی بو اسملرہ دها برچوقلری علاوه اولونابیلیر . بومیانده کیلانده ۷۶۰ دن ۹۹۹ سنہسنہ قدر حکمران اولان کارکیا سلاہسنک صوکنجی حکمداری خان احمدی ذکر ایتمک لازمدر .

بحریہ تاریخ حرب شعبہسی کاتبی قدملی یوزباشی احمد احسان بکک خصوصی کتبخانہسندہ بولونان بر مجموعہده خان احمدک تورکیہ یہ التجاسنہ عائد مهم بروثیقہ موجود اولوب بر مقاله حالندہ نشرایدیلک اوزرہ موصی الیہ طرفندن انجمنمزه تودیع اولونمشدر . کندیسنه بورادہ بالخاصہ تشکراتمزی تقدیم ایدہرز . خواجہ سعدالدین افندی انشاسیلہ ۱۰۰۱ تاریخندہ شاہ عباسہ یازیلان برنامہ ہاپون صورتی اولان وثیقہ مذکورہ آتیدہ عیناً درج اولونمشدر . فقط اولجہ خان احمدک تورکیہده کچن احوالی بر آرز کورہلم :

خان احمد، پدري کارکیا سلطان حسنک ۹۴۳ ده وفاتی اوزرینہ جالس حکومت

اولوب صفویہ شاہلریلہ مہادیاباً اوغراشمغہ مجبور اولمش ونہایت شاہ طہماسبک غضبنہ دوجار اولمقلہ ۹۷۵ دە آچیلان محاربہ دە مغلوب وکله رود نام موضعدہ اسپردوشہ رک اولاً قزویندہ وبعده قہقہہ واصطخر قلعه لرندہ اون سنہ قدر محبوس قالمشدی . فقط شاہ طہماسبک ۹۸۵ دە وفاتیلہ شاہ اسماعیلک جلوسی آراسندہ ایراندہ تخذت ایدن فتنہ عظیمہ دە خان احمد حبسدن قورتیلارق ، اثنای اسارتندہ کندیسنه نیابت ایدن اوغلی سلطان محمددن حکومتی آلدیغندن سنہ مزبورہ دە اسکی ملکنہ صاحب وایکنجی دفعہ اولارف جالس اولمشدر . بوصیرہ دە شاہ عباسک اوغلی محمد خدابندہ نک امراسندن بعضیبری شاہ عباسدن بالتوخش خان احمدہ التجا ایتہ لری وبالآخرہ بو آدمک الم برصورتندہ شاہ عباس طرفندن قتل ایدیلہ لری طولایسیلہ خان احمدلہ شاہ عباس آراسندہ درین برمنافرت حاصل اولمشدی . بناء علیہ عاقبتندن زیادہ سیلہ اندیشہ یہ دوشن خان احمد ۹۹۹ دە معیتندہ خواصندن مرکب بر جماعت وقابل نقل اموالیلہ لنگرودہ واورادن شیروانہ کلوب اوتاریخندہ شیروانده عثمانلی والیسی بولونان خادم حسن پاشایہ التجا ایتمشدی . اشته بونک اوزرینہ شاہ عباس کیلانی استیلا وضبط وادارہ سنہ امرآء ایرانیہی مأمور ایتمکله کارکیاٹہ دولتی منقرض اولمشدر . کرچہ بالآخرہ اهل کیلان قیام ایلہ بونلردن اخذثارہ اثبث ایتمشلر سده عباس بالذات اورایہ کیدہ رک اکابر کیلانندن و خان احمدک امراسندن برچوقلریخی اعدام ایتمشدر .

خان احمد اولجہ استانبولہ حسام الدین نامندہ برایلچی ایلہ خص دستیلہ محرر برنامہ کوندروب کیلان ولایتندن اون طقوز ناحیہ یی مشتمل بیدیس اولککسنی سلطان مراد ثالثہ پیشکش واهدا ایتدیکنی بیان وملك موروثی اولان لاهیجان قطعہ سنک دە کندیسنه اوجاقلق صورتیلہ اعطاسنی رجا ایتمشدی . پادشاه فی الواقع بوتکلیفی اساس اعتباریلہ قبول ایدہ رک لاهیجانک خان احمدہ ویریلدیکنہ دائر بر برات اصدار و فقط بیدیسک اول امرده امانت ضبطنی امر ایدوب احمد پاشا نامندہ بروزیری والی نصب ایتمش اولدیغنی خان احمدک بالادہ مذکور نامہ سنہ جواباً یازمش اولدیغنی مکتوبہ بیان ایدیور (منشآت فریدون بک ، ج ۲ ، ص ۲۵۰) .

حسام الدینک بوسفارتی حقندہ سلائیکی مصطفی افندینک مضبوطاتی ایلہ مراد

ثالث خان احمدہ یازمش اولدینی مکتوب مندرجاتی بیندہ تخالف واردر (سلانیکلی تاریخچی ، ص ۳۰۲) .

شیروان والیسی حسن پاشا اعزاز ایدوب عثمانلی دولتنہ التجاسنی باب عالی یہ یازمقلہ، مومی الیہک عاجلاً و مکرمأ استانبولہ اعزامی امری ورود ایتدیکندن یولہ چیقاریلوب عصر مراد ثالثدہ و ۱۰۰۱ سنہ سندہ اسکدارہ مواصلت و اورادن استانبولہ کیریش و قرق چشمہ قربندہ یوسف پاشا سراینده اقامہ ایدیشدر . منجم باشی جامع الدولہ خان احمدکیدی سنہ استانبولہ قالب ۱۰۰۸ دہ بورادہ وفات ایتدیکنی و مومی الیہک اشعار حیدہ سی بولوندیگی کی موسیقیدہ دہ ید طولاسی اولدیغنی و عود چالدیغنی علاوہ سویلیور . حال بوکہ خان احمدہ استانبولہ مهماندار تعیین اولونان سلانیکلی مصطفی افندی ، تالیف کردہ سی اولان تاریخندہ احمدک تورکیده کچن حوالنہ داثر و یردیکی معلومات باشقہ درلودر .

سلانیکلی تاریخندہ و ۱۰۰۰ سنہ سی وقایعی میانندہ حسن پاشانک شیرواندن استانبولہ کوندردیکی مکتوب طولایسیلہ « فی غرہ شہر شعبان سنہ الف ، مشارالہ خان احمد حضر تلیغنی شیروان زمیندہ استدیکی محلدہ خزینہ شیرواندن تدارک ایدوب اسکان یدہ سک دیو حکم شریف کوندریلدی، سوزلری محرردر . احمدک از نکمیدہ ورودی ۱۰۰۱ ربیع الاولی اولارق تثیت ایدیشدر . استانبولدن قارشی کیدن اعیان دولت لرفندن کمال دیدبہ ایلہ استقبال و برمدت صوکرده پادشاهک حضورینہ قبول اولونمشدر . کندیسنہ و معیتنہ مستوفی تعیینات و یریشدر .

خان احمد عین سنہ ظرفندہ بغدادہ کیتمک آرزو ایتدیکندن ۲ رجب ۱۰۰۱ دہ سکدارہ قدرغہ ایلہ کچوب براق کون صوکرہ، ماہ نیسان اوائلندہ، بغدادہ متوجہ حرکت یتش و دیار بکر بکلر بکیلکنہ نصب اولونان حسن پاشا ، صدراعظم سنان پاشانک مریلہ کندیسنہ رفاقت ایلہ مش و اندرون خزینہ سندن احمدہ « اوچ بیک عدد سکہ حسنہ » خر جراه دخی اعطا قلنمشدر . بوندن باشقہ بغداد خزینہ سندن و یریلک وزرہ کندیسنہ یومی بیک آچہ و وظیفہ ، اون بش نفر آدمنہ حاللرینہ کورہ ۲۸۵ آچہ یومیہ علوفہ و سنوی ۵۰۰ کیل استانبولی بغدادی و ۵۰۰ کیل آرپہ تعیین ولونمشدر .

کوریلدیورکہ منجم باشینک دیدیکی کی خان احمد استانبولہ وفات ایتہ یوب ،

حتى اوزون مدت بيله قالمبوب كلديكى سنه بغداده متوجه اولمشدر . ينه سلاينكىلى مصطفى افندى ۱۰۰۲ سنه سى واقيعنده « ولايت كيلان حاكمى خان احمدى كنجه بلكر بكيلى حبس ايدوب آستانه يه عرض ايلدوكيدر » سرلوحه سيله شوبيانا تده بولونيور : « اوائل شهر ذى القعدة ده سده سعاده خبر كلوب ولايت بغدادده تقاعد تعين بيوريلان ولايت كيلان حاكمى خان احمد خدمتكار لر ينك اهل وعياللى شروانده قالمغه ياننده كيمسه قالمبوب جمله سى خدمتى براغوب كيتمكىن ضرورت حال ايله خان دخى شروانده كيتمك اوزره بغداد محافظه سننده اولان وزير خضر پاشانده مساعده مشاهده ايدوب قافله تجار ايله قالقوب كتيديكى ارکان دولتك مسوعلى اولدوقده حكومت ايتش قديمى مملكتى سوداسيله بلكه اوزيك خانى عبد الله خان ايله اتفاق ايله وسبب قتنه وفساد اوله ديوا احتمال وهم ايله دغدغه يه دوشديار وبواننده كنجه بلكر بكيلى محمد پاشانده عرضلر كلوب خان احمد كلدوكنى خبرالقدده بلا اذن وتمسك بغداددن نه ايچون قالدك ديوب اخذ وحبس ايتدوكن بلدره شلر . بووقعه اوزرينه سلاينكىلى مصطفى ، احمدى صيانة نتيجه سز بعض تشبثانده بولونديغنى شويله قيد ايدويور : « كندى اياغيله كلن حبس اولتق عدل اولدوغى ظاهر در . بوفقيه كندى خطيله مكسوبى كلوب احوالى اعلام ايتش جمله الملك اولان صاحب صدره حاشا كه قتنه وفساد آدميسى اوله سيد صحيح النسب دروباله كيرمك حقنده اويله ظالم خداناترسك عرضى غرضدر ديدم مفيد اولمدى انكسارندن حذر ايدك اهل علم وفضل موحد ومؤمندر تاثيرى سريعدر كوررسز عنايت ايدك ديدم ممكن اولمدى والامر يومئذ لله اكثر تحف و ماملكى اخذ و تصرف اولدوغن بلدرديلر » [۱]

[۱] غفارى ، جهان آرا نام تاريخنده كندى زمانى اولان ۹۷۲ سنه سنه قدر ضبط ايتشدر ، ولى الدين افندى كتيخانه سننده يازمه ، نومرو ۲۳۹۷ ، ورق ۰۰۵۰ . منجم باشى جامع الدول ، كتيخانه عمومى ، ج ۲ ، نومرو ۵۰۲۰ ، ص ۴۴۴ . سلاينكىلى مصطفى افندى تاريخى ، نور عثمانيه كتيخانه سننده يازمه ، نومرو ۳۱۳۲ ، ورق ۱۳۰ ، ۱۴۰ ، ۱۷۶ . عين تاريخك ۱۲۸۱ سنه لى مطبوعنده ص ۲۹۸ ، ۳۰۱ ، ۳۱۴ ، ۳۱۸ ، ۳۴۴ ، ۳۴۹ ، ۳۵۰ .

شیمدی بالاده مذکور خواجه سعدالدین افندی انشاسیله اولان وثیقه صورتی
درج ای دیوروز :

سابقا کیلان حاکمی خان احمد در دولته التجا ایلدده شاه عباسه یازیلان

نامه هایوندر فی سنه ۱۰۰۱

• اولدرکه بوندن اسبق حاکم کیلان اولان خان احمد الکاسنه تعرضدن هراسان اولقله دامن عافیته تثبت یعنی عروء و ثقیء صون و عونمزه تمسک ایلیوب عتسه علیه مزه التجا والکاسنک بعضی خدام والامقامزده تسلیم ایلمک رجا اتدکده باوجود [آن] که التجا ورجاسی قبل تعیین الحدود ایدی جون دود صدور پشکاه ود ممدوددن مردود اولوب صلح وصلاح مسافه سی انفساح ورعیت و سپاه ارتیاح بولوب غبار دتن ساحه زمیندن رفته و خاشاک محن چمن انجمندن رفته و خار بیکانکی رینه طزاری کانکی شکفته اولمش ایدی. بنیان مشیدالارکان صلحی اخلاادن ورعایت قواعد ایتلافی اهلادن صاقوب ماینسکزی اصلاح ایچون نامه سپارش کوندرلمشدی . مبادا نا امید لکله آستانه مزه چهره سالک دامننه سالک اولوب ذمت همت بادشاهی به امدادی و مراداتنک اسعادی لازم کلکله اساس معاهده خلل پذیر اولمالو اوله. اهل بیت رسولدن وسلاله بتولدن اولماسیله حب آل وسیله رضای ذی الجلال بینوب اجدادیه اجدادکز راستنده سبق حقوق دبرینه تذکیری ایله آراده تألیف اراده اولنمش ایکن قصد اصلاحی پیمان شکنلکده حمل ایدوب نقض میثاقه و ایقاز شقاقه مؤدی اعتقاد ایسکدن ناشی ایراد متلاشی به محتوی نامه کوندرلمش . چون اول نامه موحدت شماهه که مضمون محبت نمونی دیار الفتدن غبار کلفت ازاله سی و مرآت صفاده چهره وفا اجاله سی ایچون تحریر و قلم براعت ایله لوحه بلاغت اوزره تصویر اولنمش عمده الحجاب بایزیداغای بواب زید قدره لندن سده سدره اعتلایه وساطت وکلای سپهر پایه ایله معروض اولوب قحوای ضراعت احتوا سنده کیلان قدیم الزمانک مضافات قلمرو لرندن اولوب حکامی نصب ایله منصوب و سایر نوکران باجده و خراجگذار عدادندن محسوب اولوق درج اولنمش. لکن قدیمی خاندان کهن و دوحه اصلتده ثابت و نابت بیخ و بن صاحبی اولوب سکه و خطبه ده اسمی مذکور و مسمی و سلطنت منصبی ایله قدری معلی

اولوب خصوصاً شجرہ سیادت ثمراتندن اولنلره بندہ ونوکر اسمی اطلاق اولنسا معقول وسایر بندکان موروثہ قیاس اولنسه لدی العقلا مقبول کورینور . مثنوی :

روشنست این کہ آل پیغمبر	نشود بندہ کس ونوکر
خاصہ آنکوشده پیشینہ	وارث خاندان دیرینہ
شده باشد بسطنت مشهور	در تواریخ اسمشان مسطور
بخت اخر نکرد همراهی	هریکی کرده مستقل شاہی
ملک باقی بجز خدا نسزد	بہمہ ملک باد ہلک وزد
ملک دنیا نمیشود باقی	جام جم را شکستہ این ساقی
بحقیقت خداست مالک ملک	کفتہ در نص خویش توتی الملک
تزرع الملک کفتہ در قران	پند کیرد خرد ازان ہرآن
ملک موروث چون شدش مقصوب	چہ شدی باز اگر شدی منصوب
بقرابت چو متصل می شد	بشما باز منتقل می شد
ماخود آن ملک نحواستہ ایم	صلح را ذرہ نکاستہ ایم
کر بدی میل ملک کیلانم	آزمان بود ضبطش آسانم
غرض ما نبود جز اصلاح	کہ باصلاح کوشد اہل صلاح
جز برافتادہ در دلم بہ غمست	ورنہ زیر مرا چہ کم است
سیدی کرد التجا بدرم	کفت از چاہ غم بکن بدرم
ماندہ ام از جفای دوران دور	از حکومتکہ کهن مہجور
بیکنہ بودم و بجز و ستم	غصب کردند ملک موروثم
خان بن نخان بدم ابا عن جد	مشتر ہر دو ام بخان احمد
روز کارم مخالفتا کرد	باد نکبت فشاند بر من کرد
اگر از درکہ مراد آور	ترسد بر افتادہ اش یاور
مانم اندر کریوہ جہان	در غریبی بدرد بی درمان
شفقت کردہ بر نکون بختیش	خواستم تارہاتم از سختیش
داد اشفاق و مرحمت دادم	نامہ از بہران فرستادم

بوندن اسبق عمدۃ الخواص علیجان اغای ایشک اغاسی ایلہ کوندریلان نامہ نامی جواندہ بومعانی درج اولنمش ایدی . غالباً قبل وصولہ بو ماطفہ مہرامیز

ومشرفه دلاویز ارسال اولنوب کیلان بدلی اخر ممالکدن الکا تعین وایمان وپیمان ایله کزند ایرشدرمک تبینی ایله اعتذار اولنش. مومی ایله بواحتمال ملاحظه سسیله کربلای شهدای عظام ومشاهد ائمه کرام صوبنه خرام ایتمکی اعز مرام ومسکن معروف ووطن مألوفندن اوزکه محله ریاستی کندویه حرام بیلوب دانشمند منش ودرویش روش کیشی اولوب کیشی مطالعه کتب ورسایل وعزائنه بالطبع مایل اولمغله العود احمد کلامن سند ایدینوب داعیه حج اسلام وزیارت روضه مطهره حضرت سید الانام علیه افضل الصلوة والسلام ایله مشاهد ائمه معصومین جانبی محل ارام ایدنمکه رخصت انصراف استمکین مأذون ومرخص ونوازش شاهانمزه مختص اولوب بونامه مشکین ختامه وصولندن اکی ای مقدم شد.رحل ایتمشدر واول مقامات متبرکه زیارتنه کتمشدر. عهود مصافاته منافاتی مؤدی برعمل، وارکان مصادقته ایران خلل نه ملحوظدر نه محتمل، مثنوی :

جو بنیان صلحه اورلدی تم	بو ارکانی هدم اولیه محتمل
جهان خلقی آسایشن استرز	عباد الله آرامشن استرز
بز اولمامشوز بادی نقض عهد	رضا-بولکه ایلککز جندوجهد
رضاجولک اثارنی کوردکز	آنک نفع بسیاری کوردکز
مخالفره اتدکز کوشمال	فراخ اولدی سیزه یمین وشمال
اووجهیه کیم نامه یازدکز	زر اوزره تشکر خطن قازدکز
ایدوب نفع صلحه تمام اعتراف	کوکدم ایدک لوح انصافی صاف
اگر دولت استرسکز استوار	بو مهر ومحبت کرک بر قرار

چون اول برید خوش نوید تقییل دامن امید ایله محبت اساسن تجدید ایلدی نوازش بیکرانه وخلق خسروانه ایله روانه قلندی؛ همواره اثار دوستی ویکجهتی اشکار واطوار ایتلاف برقرار اولوب علی مدالایام والیال دوستان شاد ودشمنان غمناک باد یارب بمظهر لولاک فی اواسط شوال ۱۰۰۶ .

بونامه دن برقاچ شی استطلاع ایدیورز. اولاً شاه عباس ایله استانبول بیننده خان احمد حقنده اولجه مخبره جریان ایتمش اولماسیدر. فی الواقع سلانیکلی تاریخچه استانبوله کلن سفیرلردن بحث اولونیور. فقط سفیرلرک اسمی بواب بازید آغاوشیک

آغاسی علیجان اولدیغنی آنجق بونامه دن آکلایوروز . ثانیاً خان احمد ایفای حج
 ضمنده حجازه کیتمک استه مشایسه ده مرهانکی برسیبه مینی بغداد طرفه عزیمت
 اینتر اولماسیدر . ثالثاً جامع الدوله منجم باشینک ، خان احمد ایچون استانبولده
 ۱۰۰۸ ده وفات ایتدی دیمه سی ذهوا، اثری اولدیغنی بو نامه دخی افاده ایدیور .
 خان احمدک انجام حالی حقنده استحصال معلومات ایچون تدقیقاده بولونمق لازمدر .
 مهیل ارهم

کتابیات

سلجوقیلر دورینه قدر بوراده وقوعه کنن تحولاتی اولدجه تفصیل ایلدکن صوکره قره سی
 وغلری زمانه عائد تفصیلاته کچور و صوکره زمانزه قدرده لازم کنن معلوماتی بریور .
 قره سی تاریخچه سنک اک مهم قسی آثار عتیقه و کتابه ره تخصیص اولنان صحیفه لدر .
 مثلا سیریکده بو سیدون هیکنک قاعده سی و بوراده تریناتک رسملری، میزیاباره لری پک کوزل
 تصویر ایدلشدر .

تاریخک دور قدیمه عائد ۷۰ صحیفه بویه بر اثر ایچون کافی در . تورکر دورینه عائد
 صحیفه لری ایسه جداً کوزل یازلمش ، هله کتابه لریک طوبیلامه سنده جداً چوق غیرت کوسترلشدر .
 خلاصه مؤلف قره سی ده بولنق ، وظیفه سیله اوغراشمه دن خالی قلامق شرطیله ، جداً
 کوزل بر اثر وجوده کتیرمشدر . کندیلری شوموقیتلرندن دولانی تبریک ایدرم وینه کندیلری
 ایله برابر بنده آناطولیده هر کندی شهرینک تاریخی سراق ایدلره بوتون کنجیره
 شویله دیرم : « اثر ، دها بویوک وچوق دها مکمل اولوردی ... بن اثره کوستردیکم
 مأخذلردن استفاده ایدره ک سزه براساس حاضرلامش اولیورم . جدی تدقیقات یایمق
 سزه عائددر » .

اومارزکه کنجلمزک غیرتی سایه سنده وطنمزک هرکوشه سنک تاریخی انکشاف ایده جکدر .

عجب عاصم

